وەزارەتی کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاو
ژمارە : (٢٥٤١) لە ٤ /٣ /٢٠١٣

ڕێنمایی ژمارە(٢)ی ساڵی ٢٠١٣
ریکخستنی گواستنەوەی پێداویستیە کشتوکاڵیەکان بۆ پارێزگاکانی هەرێمی کوردستان و لە نێوانیشیاندا

پاڵپشت بە ماددەی (هەشتەم) لە یاسای کەرەنتینی کشتوکاڵی ژمارە (١٧)ی ساڵی ١٩٦٦ هەموارکراو وەبە مەبەست ڕێکخستنی پێداویستییە کشتوکالیەکان کە لە پارێزگاکانی عێراقی فێدرالەوە یان لە دەرەوەی ولاٌتەوە دەگوازرێنەوە بۆ پارێزگاکانی هەرێمی کوردستان و هەروەها لە نێوان پارێزگاکانی هەرێمیشدا کە بریتین لە (بنەتۆی جۆراوجۆر و هەر قرکەرێکی دەردەکشتوکالیەکان و پەینی کیمیاوی و نەمامی جۆراوجۆرو هەر بەشێکی دیکەی ڕووەك کە بۆ چاندن بەکاربێت سەرباری مێوە و بەروبومی سەوزە...تاد دەبێت بە پێی ئەم ڕێنماییانە بێت کە لەلای خوارەوە ئاماژەیان پێدەکەین .

١- گواستنەوەی قرکەرەکیمیاییەکان .

هەرچەندە ڕێگەدان بە هاوردنی قرکەرەکیمیاییەکان لە دەرەوەی ولات پەیوەندی بە حکومەتی عێراقی فیدرالەوە هەیە و ئەو لایەنانەی ڕێگەیان پێدەدرێت بۆ ئەنجامدانی ئەم کارە دەبێت مۆڵەتی هاوردنیان هەبێت و پابەندبن بە مەرجەکانی هاوردەکردنی قرکەرەکانی دەردەکشتوکالیەکان وەك لە مادەی (٣) لە سیستەمی ئاڵوگۆری کەل و پەلی کشتوکاڵی ژمارە (٣٦)ی سالی ١٩٧١دا هاتووە یا هەر ڕێنماییەکی دیکە لەم ڕووەوە دەربچێت ، بەلام بۆ ئەوەی لایەنی پەیوەندیدار لە بەرێوەبەرایەتیە گشتیەکانی کشتوکاڵ لە برِو جۆری ئەو قرکەرانەی دەهێنرێنە پارێزگاکانیان ئاگاداربن ، بۆیە ئەو بازرگانانەی کە بەم کارە هەلدەستن دەبێت :

1.1. ڕەزامەندی پێشوەخت لە ب. گ. کشتوکالی پارێزگای پەیوەندیدار/ ب. پاراستنی ڕووەك وەربگرن لە ڕێگەی داواکارییەك کە تیایدا ئاماژە دەدرێت بە :

(أ) ناوی قرکەرەکان و برەکانیان و شێوە و قەبارەی دەفرەکانیان. لەم ڕووەوە هەر قرکەرێك :

- تۆمار نەکرابێت لە عێراق یان
- لە ولاتی بەرهەمهێن بە کار نەیێت یان
- زۆر ژەهراوی و مەترسیدار بێت و ببێتە هۆی پیسبونی پێکهاتەکانی ژینگە، یان
- ماوەی بەکارهێنانی بەسەرچوبێت یان .

- تابلۆی زانیاریەکان دەستکاریکرابێت یان
- هەر هۆیەکی دیکە ... ڕێگەی پێنادرێت .

(ب) ئەو شوێنەی لێوەی هاتووە (جهە التجهیز) واتە شوێنی هاوردنی بە شێوەیەکی ڕاستەوخۆ لە دەرەوەی وڵات یان لە ڕێگەی هەر کۆمپانیایەکی ڕێگەپێدراوەوە هاتبێت.

(ج) دیاریکردنی ئەو بازگەیەی لێوەی دێتە ژورەوە .

2.1. کارتی زانیاری تەنها دەبێت بە زمانی عەرەبی و کوردی وئینگلیزی نوسرابێت و تەواوی زانیاری پێویست لە خۆبگرێت .

١..3.دوای ڕەزامەندی و لە کاتی هێنانی ئەو قرکەرانە دەبێت ئەم دۆکۆمێنتانەیان لەگەڵدا بێت:

(أ) وێنەیەك لە بروانامەی شوێنی بەرهەمهێن (شهادە المنشأ)

(ب) وێنەیەك لە بروانامەی شیکردنەوەی تاقیگەیی (SGS) یان هەربروانامەیەکی نێودەولەتی باوەرپێکراو

(ج) جێبەجێکردنی یاسا و ڕێساکانی کەرەنتینەی کشتوکالی یان هەر ڕێنماییەکی دیکە.

(٢) گواستنەوەی بنەتۆی جۆراوجۆر کە بۆ چاندن بێت

1.2. وەدەستهێنانی ڕەزامەندی پێشوەخت لە ب. گ. کشتوکالی پارێزگای پەیوەندیدار/ ب. بەرهەمهێنان و پەسەندکردنی تۆ لە ڕێگەی داواکارییەك کە تیایدا ئاماژە دەدرێت بە:

(أ) جۆر و بری تۆیەکە و چۆنێتی سازدانی/ تعبئە (تەنها ڕێگە بەو جۆرانە دەدرێت کە لە عیراقدا پەسەندکراون و وەزارەتی کشتوکال و سەرچاوەکانی ئاو لە حکومەتی هەرێمی کوردستانیش بە پێی نوسراوی ژمارە (٩٥٣٧) لە ٢٠١١/٧/١٠) پەیرەوی دەکات .

(ب) ئەو شوێنەی لێوەی هاتووە (جهە التجهیز) واتە شوێنی هاوردنی بە شێوەیەکی ڕاستەوخۆ لە دەرەوەی ولات یان لە ڕێگەی هەر کۆمپانیایەکی ڕێگەپێدراوەوە هاتبێت.

(ج) دیاریکردنی ئەو بازگەیەی لێوەی دێتە ژورەوە

2.2. هاوردنی بنە تۆ لە هەرێمی کوردستان تەنها لە ڕێگەی خالّی سنوری (ابراهیم خەلیل)ەوە دەبێت

3.2. دوای ڕەزامەندی و لە کاتی هێنانی دەبێت ئەم دۆکۆمێنتانەی لە گەڵدا بێت :

(أ) بروانامەی دەستەی پشکنین و پەسەندکردنی تۆ.... (الهیئە العامە لفحص وتصدیق البذور) لە بەغداد پێش ئەوەی ڕێگەی پێبدرێت بێتە ژورەوە.

(ب) سەبارەت بە تۆی ڕووەکە کولەکەییەکان (القثائیات) دەبێت پاك بێت لە فایروسات و بۆ ئەم مەبەستەش بروانامەی لە گەڵدا بێت .

(ج) سەبارەت بەو تۆیانەی کە لەقوتودان یان لە زەرفی کاغەزدابن دەبێت بەقرکەری پێویست مامەلـەی لەگەڵدا کرابێت .

(د) ئەو تۆیەی کە بۆ خواردن بەکار دێت دەبێت رەزامەندی وەزارەتی بازرگانی وپیشەسازی حکومەتی هەرێمی کوردستانی لە گەڵدا بێت .

(ه) جێبەجێکردنی یاسا و رێساکانی کەرەنتینەی کشتوکاڵی لەروی دەردەکشتوکاڵیەکانەوە...یان هەر رێنماییکی دیکە .

(٣) گواستنەوەی پەینی کیمیاوی .

1.3. وەدەستهێنانی رەزامەنـدی پێـشوەخت لـە ب. گ. کـشتوکاڵی پارێزگـای پەیوەندیـدار/ ب. پاراستنی رووەك وەردەگیرێت لە رێگەی داواکارییەك کە تیایدا ئاماژە دەدرێت بە :

(أ) جۆر و بڕ و رێژەی پێکهاتەکانی پەینەکە

(ب) کێشی هەر کیسەیەك یان قەبارەی دەفرەکانیان سەبارەت بە پەینی شل .

(ج) ئەو شوێنەی لێوەی هاتووە (جهه التجهیز) واتە شوێنی هاوردنی بە شێوەیەکی راستەوخۆ لە دەرەوەی ولاٚت یان لە رێگەی هەر کۆمپانیایەکی رێگەپێدراوەوە هاتبێت.

(د) دیاریکردنی ئەو بازگەیەی لێوەی دێتە ژورەوە .

2.3. دوای رەزامەندی و لە کاتی هێنانی دەبێت ئەم دۆکۆمێنتانەی لە گەڵدا بێت:

(أ) بروانامەی شیکردنەوە لە تاقیگەیەکی متمانە پێکراو

(ب) جێبەجێکردنی یاسا و رێساکانی کەرەنتینەی کشتوکاڵی لە روی شێوەی سازدانی (تعبئە) و ئەو زانیاریانەی کە لە سەر کیسەکاندا نوسراون بە بەراورد لە گەل دۆکۆمێنتەکان و داواکارییەکە.

(٤) گواستنەوەی میوە و بەروبومی سەوزە

1.4. وەدەستهێنانی رەزامەندی پێشوەخت لە ب.گ. کشتوکاڵی پارێزگای پەیوەندیدار/ ب. خزمەتگوزاری کشتوکاڵی لە بەر رۆشنایی رێنماییەکانی وەزارەتی کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاو سەبارەت بە قەدەغەکردنی بەروبومی هاوردەکراو لە وەرزی پێگەیشتنی بەروبومی خۆماڵی بە پێی ئەو لیستەی کە تیایدا جۆر و ماوەی قەدەغەکردنی ئەو بەروبومانە دیاریدەکرێن لە رێگەی داواکارییەك کە تیایدا ئاماژە دەدرێت بە

- برو جۆری بەروبومەکە .
- سەرچاوەی بەروبومەکە واتە ولاٚتی بەرهەمهێن .

2.4. بەروبومی ڕێگەپێدراو دەبێت لە جۆرێکی باش بێت .

3.4. پابەندبون بە یاسا و ڕێساکانی کەرەنتینەی کشتوکاڵی لە روی دەردەکشتوکاڵیەکانەوە

4.4. دیاریکردنی ئەو بازگەیەی لێوەی دێتە ژورەوە .

(٥) گواستنەوەی نەمامی جۆراوجۆر و رووەکی سێبەر و پیازە گولدارەکان (الابصال)

1.5. وەدەستهێنانی ڕەزامەندی پێشوەخت لە ب. گ. کشتوکاڵی پارێزگای پەیوەندیدار/ ب. باخداری لە روی بڕو جۆر و پێداویستی پاریزگاوە سەرباری ڕەزامەندی ب. پاراستنی رووەك لەروی ئەو مەرجانەی کە تایبەتن بەیاسا و ڕێنماییەکانی کەرەنتینەی کشتوکاڵی لەرێگەی داواکارییەك کە تیایدا ئاماژە دەدرێت بە .

(أ) جۆر و برەکانیان .

(ب) تەنها لە پیتمۆس بێت (بە بێ خۆڵ و بەبێ پەینی ئۆرگانیك)

(ج) ئەو کەرەستانەی کە بەکاردێن بۆ سازکردنیان (تعبئە) دەبێت بە پێی ڕێنماییەکان بێت.

(د) دیاریکردنی ئەو بازگەیەی لێوەی دێتە ژورەوە.

2.5. پابەندبون بە یاسا و ڕێساکانی کەرەنتینەی کشتوکاڵی

(٦) گواستنەوەی بنەتۆی پەتاتە (تقاوی البطاطا)

(دەبێت بنەتۆ لە جۆری تۆمارکراو بێت بەپێی لیستی باوەرپێکراو لە وەزارەتمان)

1.6. وەدەستهێنانی ڕەزامەندی پێشوەخت لە ب. گ. کشتوکاڵی پارێزگای پەیوەندیدار/ ب. باخداری لە رووی بر و جۆر و پێداویستی پارێزگاوە سەرباری ڕەزامەندی ب. پاراستنی رووەك لە روی ئەو مەرجانەی کە تایبەتن بە یاسا و ڕێنماییەکانی کەرەنتینەی کشتوکاڵی لە ڕێگەی داواکارییەك کە تیایدا ئاماژە دەدرێت بە پابەندبونی داواکار بەتەواوی ئەومەرجانەی لای خوارەوە ئاماژەی پێدەکەین

(أ) نابێت هیچ بنەتۆیەکی پەتاتە بۆ چاندن بەکاربێت تاکو پشکنینی تەواوی بۆ نەکرێت بە مەبەست دڵنیابون لە رووی :

- (نەخۆشیە بەکتیریاییەکان) - (نەخۆشیە کەروییەکان) - (مێروو) - (ڤایرۆسات) - (نیماتۆدا)
- زیانی فسیۆلۆجی و میکانیکی و تێکچون (تشوهات) .

(ب) دەبێت ئەنجامی پشکنینەکان سەبارەت بە ڕێژەی توشبون بە نەخۆشیە ڤایرۆسیەکان لە هەر پلەیەکدا وەك لە لای خوارەوە ئاماژەی پێدەکەین :

* ڕێژەکەی لە پلەی (Super Elite) دا لە ١٪ کەمتر بێت .
* ڕێژەکەی لە پلەی (Elite) دا لە ٢٪ کەمتر بێت .
* ڕێژەکەی لە پلەی (Class A) دا لە ٥٪ کەمتر بێت .
* ڕێژەکەی لە پلەی (Class B) دا لە ٥- ١٠٪ تێپەر نەکات .

(ج) ڕێگە نادرێت بەهیچ ڕێژەیەك لەم دەردەکشتوکاڵیانەی لای خوارەوە لەگەڵ بارەکەدا(الارسالیە) هەبێت

* نەخۆشی رەقە کوێرو (الثالیل السوداء) Synchytrium endobioticum
* نیماتۆدەی زێرین Heterodera rostachinsis
* نەخۆشی گەربونی شێوە پاودەری Spongospora subterranean
* نەخۆشی بۆگەنبونی شێوە ئەلقەیی Cornybacterium spedenicum

(د) ڕیگە نادرێت بە هیچ ڕێژەیەك لەم مێروانەی لای خوارەوە لە گەڵ بارەکەدا هەبێت :

* کرمی گرۆی پەتاتە
* قالۆنچەی کۆلەرادۆ
* قالۆنچەی یابانی

(هـ) ڕێگە ئەدرێت بەم دەردەکشتوکاڵیانەی لای خوارەوە لە بارەکەدا هەبێت بە مەرجێك ڕێژەی هەر یەکەیان لە (١٪) تێپەر نەکات :

* نەخۆشی سکلیرۆشیا Sclerotium rolfsil
* نەخۆشی ووشکە بۆگەنبون Fusarium spp
* نەخۆشی لەزەسۆتەکە Alternaria solani
* نەخۆشی بۆگەنبونی تەر Erwinia spp

هـ.١. نەخۆشی گەربونی ئاسایی Streoptomyces scabies

ئەو گرۆیانەی بە کەمی توشبونە وەردەگیرێن بە مەرجێك ڕوبەری توشبونیان بە ڕێژەی (٣:١) ی ڕوبەری گشتی زیاتر نەبێت و ئەو بارەی کە ڕێژەی توشبونی لە (٥٪) یان زیاتر بێت ڕەتدەکرێتەوە .

هـ.٢. نەخۆشی گەربونی زیوی Spondylocimadium atrovirens

نابێت ڕێژەی توشبون بگاتە ئاستی سیسبون و چرچبونەوەی گرۆکان .

ه.٣. نەخۆشی توێکڵە رەشە Rhizoctonia solani

گرۆی توشبو بە رێژەیەکی کەم یان مامناوەندی بە پێی پێوەری هۆلەندی یان هاوتاکانی پەسەندە بە مەرجێك رێژەی گرۆ توشبووەکان لە (٢٠٪) تێپەر نەبێت و رێژەی گرۆ بریندار و نارێکەکانیش لە (٢٪) تێپەر نەکات و هەروەها بری ئەو خۆڵەی بە گرۆکانەوەیە نابێت لە (١٪) ی کێشیان زیاتر بێت.

2.6. دەبێت لە جۆری رێگەپێدراو بێت .

3.6.بروانامەی تەندروستی ولاٌتی بەرهەمهێنی لە گەڵدا بێت کە تیایدا ئاماژە بدرێت بە توشنەبونی گرۆکان و هەروەها خاوێنی شوێنی چاندنیان بەم دەردە کشتوکاڵیانەی لای خوارەوە :

1.3.6. نەخۆشی گەربون Streptomyces scabies

2.3.6. نەخۆشی بۆگەنبونی شێوە ئەلقەیی Cornybacterium spedenicum

3.3.6.نەخۆشی بۆگەنبونی تەر Erwinia carotovora

4.3.6. قالۆنچەی کۆلەرادۆ Liptinotarsa decemlineata

5.3.6. نەخۆشی بۆگەنبونی رەنگ قاوەیی Pseudomonas solanacerum

4.6. بروانامەی ولاٌتی بەرهەمهێنی لە گەڵدا بێت و تیایدا ئاماژە بدرێت بە جۆر و پلە و ساڵی بەرهەمهێنان و ماددەی پاکژکەرەوە و رێکەوتی پاکژکردن .

5.6. تیرەی هەر گرۆیەك لە نێوان (٣٥-٥٥) ملیم بێت .

6.6. بۆ گواستنەوەی دەبێت لە ناو گونیەی تازە و خاوێن و پاکژکراوە بێت و ناوی کۆمپانیای بەرهەمهێن و جۆر و ساڵی بەرهەمهێنانی لە سەر تۆمار کرابێت .

7.6. پەتاتەی هاوردەکراو نابێت لەروی خەسلەتە بۆماوەییەکانەوە دەستکاریکرابێت و هاوردەکاریش دەبێت ئەمە بسەلمێنێت .

(٧) گواستنەوەی داری وشك و تەختەدار

1.7. وەدەستهێنانی رەزامەندی پێشوەخت لە ب.گ. کشتوکالی پارێزگای پەیوەندیدار/ ب. دارستان و پاوان و هەروەها ب. پاراستنی رووەك لە رێگەی داواکارییەك کە تیایدا ئاماژە دەدرێت بە:

(أ) جۆر و برِەکەی

(ب) داری وشك و تەختەدار دەبێت بەبێ توێکل (بدون قلف) بێت .

(ج) ئەو شوێنەی لێوەی هاتووە (جهە التجهیز) واتە شوێنی هاوردنی بە شێوەیەکی راستەوخۆ لە دەرەوەی ولاٌت یان لە رێگەی هەر کۆمپانیایەکی رێگەپێدراوەوە هاتبێت .

(د) دیاریکردنی ئەو بازگەیەی لێوەی دێتە ژوورەوە .

2.7.جێبەجێکردنی یاسا و ڕێساکانی کەرەنتینەی کشتوکاڵی لە روی دڵنیابون لە نەبونی قەدسمەی دار و مۆرانە و بە پێچەوانەوە ئەو بارە ڕەتدەکرێتەوە .

(٨) گواستنەوەی هەنگ و بەرهەمی هەنگوین .

بە پێی یاسا و ڕێساکانی کەرەنتینەی کشتوکاڵی هاوردەکردنی :

(أ) هەنگوین بە شانەوە

(ب) شلخە (الطرود) بە شانەوە (جگە لە شێوازی بەستەکردن / الرزمە)

(ج) شاهەنگ .... (قەدەغەیە)

(٩) ئەو شتومەکە کشتوکاڵیانەی کە لە نێوان پارێزگاکانی هەرێمی کوردستاندا ئاڵوگۆریان پێدەکرێت و دەگوازرێنەوە دەبێت :

سەرباری وەدستهێنانی ڕەزامەندی پێشوەخت لەو پارێزگایەی کە شتومەکەکەی بۆ دەگوازرێتەوە کە تا چەند پێویستی بەو جۆرە کالاّیە هەیە و لە هەمان کاتدا ب.گ. کشتوکاڵی ئەو پارێزگایەی کە لێوەی هاتووە بە نوسراێکی فەرمی پشتگیری لە بابەتەکە بکات و تیایدا ئاماژە بدرێت بەوەی کە :-

(ئەو بەروبومە کشتوکاڵیە گونجاوە لە گەڵ تەواوی دەقی یاسا و ڕێنماییەکانی کەرەنتینەی کشتوکاڵی) ئەگەر بارەکە (الارسالیە) لە ڕێگەی ولاّتانی دەرەوە یان لە یەکێك لە پارێزگاکانی عێراقی فیدراڵەوە هاتووە. و نوسراوەکەش زانیاری تەواو لە خۆ بگرێت وەك :

جۆری کالاّکە و برەکەی و لایەنی نێردەر و لایەنی داواکار و ناوی شۆفێر و ژمارەی تابلۆی ئۆتۆمبیل و زانیاری دیکەی پێویست . بە پێچەوانەوە بارەکە ڕەتدەکرێتەوە .

(١٠) ئەم ڕێنماییە لە رۆژی دەرچوونیەوە کاری پێ دەکرێت و لە رۆژنامەی فەرمی (وەقایعی کوردستان) بلاّودەکرێتەوە .

پرۆفیسۆر سیروان بابان

وەزیری کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاو